ALYTAUS REGIONO KLIMATO KAITOS POVEIKIO ANALIZĖ

Alytaus regiono klimatas jau keičiasi. Ateityje prognozuojamas tolesnis šiltėjimas, stiprėjančios karščio bangos ir kritulių pasiskirstymo pokyčiai. Šie reiškiniai kelia riziką gyventojų sveikatai, gamtinėms ekosistemoms, infrastruktūrai ir regiono ekonominei veiklai.

KAIP KEIČIASI REGIONO KLIMATAS?

Klimato pokyčiai jau stebimi

Beveik
+2 °C

Tiek per 1991–2024 m. laikotarpį padidėjo vidutinė metinė oro temperatūra Alytaus regione.

Iki
36,3 °C

Tokia oro temperatūra užfiksuota Druskininkuose per 2026 m. birželio–liepos mėn. kaitrą.

188
įvykiai

Tiek su audros padariniais susijusių įvykių užregistruota Alytaus apskrityje po 2026 m. rugpjūčio 22–23 d. audros.

78 cm
žemiau daugiamečio vidurkio

Toks buvo vidutinis metinis Nemuno vandens lygis ties Druskininkais 2025 m.

KO TIKĖTIS ATEITYJE?

Klimato prognozės rodo, kad:

Temperatūra toliau didės.
Prognozuojamas tolesnis vidutinės oro temperatūros kilimas ir stiprėjančios karščio bangos.

Keisis kritulių režimas.
Kritulių pasiskirstymo pokyčiai didins poreikį pasirengti tiek sausringiems laikotarpiams, tiek intensyvių kritulių sukeliamiems užtvindymams.

Didės poveikis gamtai ir žmonėms.
Karštis, sausros ir ekstremalūs meteorologiniai reiškiniai gali didinti miškų gaisrų pavojų, bloginti ekosistemų būklę, trikdyti infrastruktūros veikimą ir kelti papildomų grėsmių gyventojų sveikatai.

SVARBIAUSIOS ALYTAUS REGIONO KLIMATO RIZIKOS

Atlikus klimato rizikų vertinimą, **penkioms klimato rizikoms nustatytas aukštas prioritetas**.

01	**Karščio bangos**	Didina grėsmes gyventojų sveikatai, ypač vyresnio amžiaus ir sveikatos problemų turintiems žmonėms. Karštis taip pat didina miškų gaisrų pavojų ir gali trikdyti švietimo bei kitas viešąsias paslaugas.
02	**Intensyvūs krituliai ir paviršiniai potvyniai**	Gali užtvindyti gyvenamąsias teritorijas ir žemės ūkio naudmenas, perkrauti paviršinių nuotekų sistemas, pažeisti infrastruktūrą ir apsunkinti susisiekimą.
03	**Audros**	Kelia grėsmę elektros tiekimui, transporto infrastruktūrai, miškams ir gyvenamajai aplinkai. Ypač pažeidžiamos miškingos ir atokios regiono teritorijos.
04	**Sausros**	Mažina vandens išteklių prieinamumą, blogina vandens ekosistemų būklę, kelia grėsmę žemės ūkiui, miškininkystei ir su vandens telkiniais susijusioms turizmo veikloms.
05	**Didėjanti temperatūra**	Ilgalaikis šiltėjimas sudaro palankesnes sąlygas kenkėjų ir invazinių rūšių plitimui, keičia ekosistemų būklę ir didina erkių platinamų ligų riziką.

PENKIOS LABIAUSIAI AKTUALIOS REGIONO SISTEMOS

Nustatytos klimato rizikos veikia penkias tarpusavyje susijusias regiono sistemas:

1

Vandens ištekliai ir vandens ekosistemos

Sausros, vandens lygio svyravimai, intensyvūs krituliai ir užtvindymai.

2

Miškai, biologinė įvairovė ir saugomos teritorijos

Karštis, sausros, gaisrai, audros, kenkėjai ir invazinės rūšys.

3

Visuomenės sveikata ir socialinis atsparumas

Karščio poveikis, erkių platinamos ligos ir didesnis socialiai pažeidžiamų gyventojų jautrumas klimato pavojams.

4

Kritinė infrastruktūra ir viešosios paslaugos

Elektros ir vandens tiekimo, susisiekimo bei būtinųjų paslaugų sutrikimai.

5

Regiono ekonomika ir pragyvenimo šaltiniai

Žemės ūkio, miškininkystės, turizmo ir kitų nuo klimato sąlygų priklausomų veiklų nuostoliai.

REGIONO PASIRENGIMAS: KAS JAU DAROMA IR KO DAR TRŪKSTA?

Prisitaikymo priemonės jau įgyvendinamos

Alytaus regiono savivaldybėse vykdomos įvairios veiklos, galinčios prisidėti prie atsparumo klimato kaitai didinimo:

- Modernizuojama paviršinių nuotekų, melioracijos ir elektros tinklų infrastruktūra.
- Tvarkomos ir plečiamos žaliosios erdvės.
- Įgyvendinamos vandens telkinių būklės gerinimo ir miškų apsaugos priemonės.
- Varėnos rajono savivaldybė turi 2023–2030 m. prisitaikymo prie klimato kaitos planą.
- Alytaus mieste atliktas prisitaikymo galimybių vertinimas ir pradėti tolesnio klimato planavimo darbai.

PAGRINDINĖ PROBLEMA

Klimato rizikos yra tarpusavyje susijusios, tačiau regiono pasirengimas joms valdyti dar nėra pakankamai nuoseklus ir koordinuotas.

Atlikta analizė išryškino keturis esminius iššūkius:

1

Fragmentuotas planavimas

Prisitaikymo priemonės įgyvendinamos skirtinguose sektoriuose ir savivaldybėse, tačiau klimato rizikos nepakankamai integruotos į teritorijų planavimo, infrastruktūros priežiūros ir investicijų sprendimus.

2

Nepakankamas tarpinstitucinis koordinavimas

Klimato pavojų poveikis peržengia atskirų savivaldybių ir institucijų atsakomybės ribas. Tarpinstitucinis bendradarbiavimas ir gyventojų įtraukimas išlieka riboti.

3

Fragmentuoti duomenys ir stebėsena

Klimato, aplinkos būklės ir projektų įgyvendinimo duomenys yra renkami, tačiau regione nėra integruotos prisitaikymo priemonių veiksmingumo stebėsenos sistemos. Todėl sudėtinga įvertinti, kiek įgyvendintos priemonės iš tiesų sumažina pažeidžiamumą.

4

Nevienodi gebėjimai prisitaikyti

Gyventojų senėjimas, riboti finansiniai ir administraciniai ištekliai, išskaidytas gyvenviečių tinklas ir nevienodas paslaugų prieinamumas didina regiono pažeidžiamumą. Klimato pavojų poveikis ypač reikšmingas ten, kur jis sutampa su socialiniu ir teritoriniu jautrumu.

KODĖL REIKALINGA BENDRA REGIONO STRATEGIJA?

Alytaus regionui reikia nuoseklaus, duomenimis pagrįsto ir tarp savivaldybių suderinto prisitaikymo prie klimato kaitos planavimo.

Bendra strategija ir jos įgyvendinimo veiksmų planas reikalingi tam, kad būtų galima:

- nustatyti bendrus regiono prisitaikymo prioritetus;
- suderinti savivaldybių, institucijų ir kitų suinteresuotųjų šalių veiksmus;
- nukreipti investicijas į svarbiausių klimato rizikų ir pažeidžiamumo mažinimą;
- numatyti aiškias atsakomybes ir pažangos vertinimo rodiklius;
- stiprinti regiono gebėjimą pasirengti dabartiniams ir būsimiems klimato pavojams.

Pagrindinis siekis – mažinti Alytaus regiono gyventojų, infrastruktūros ir ekosistemų pažeidžiamumą bei didinti gebėjimą prisitaikyti prie klimato kaitos.

Informacijos šaltinis: *Alytaus regiono klimato situacijos vertinimas („Baseline Assessment“), 2026 m.*